

ВІДГУК

доктора філософських наук, професора, професора кафедри театрознавства Київського національного університету театру, кіно і телебачення імені І. К. Карпенка-Карого

АНГЕЛОВОЇ АНГЕЛІНИ ОЛЕГІВНИ

та професора, професора кафедри майстерності актора та режисури театру анімації Харківського національного університету мистецтв імені І. П. Котляревського.

Заслуженого діяча мистецтв України

ІНЮТОЧКІНА ОЛЕКСАНДРА ОЛЕКСАНДРОВИЧА

на творчий мистецький проект та наукове обґрунтування творчого мистецького проекту

ТИТАРЕНКО ЯНИ ОЛЕКСІЇВНИ

**«ВИКОРИСТАННЯ ЗАСОБІВ ВИРАЗНОСТІ ТЕАТРУ
ЛЯЛЬОК**

**У СЦЕНІЧНИХ АДАПТАЦІЯХ ПОЕТИЧНИХ ТВОРІВ ЛІНИ
КОСТЕНКО (НА ПРИКЛАДІ РОБОТИ «КАЗКА ПРО МАРУ»)**»
поданого до захисту на здобуття освітньо-творчого ступеня доктора мистецтва за спеціальністю 026 – Сценічне мистецтво

Актуальність теми творчого мистецького проекту та обґрунтованість його положень. Звернення до сценічного втілення міфопоеми Ліни Костенко «Казка про Мару» у практиці сучасного театру ляльок відображає актуальні процеси трансформації сучасного сценічного мистецтва, пов'язані з оновленням художньо-виражальних засобів, розширенням жанрових меж та пошуком нових моделей інтерпретації літературного тексту на сцені. Представлений творчий мистецький проект органічно включається у зазначений контекст як послідовна спроба переосмислення поетичного матеріалу в умовах специфічної образної системи театру ляльок.

Поетична спадщина Ліни Костенко, зокрема її міфопоетичні твори, становить вагоме явище української літератури, у якому поєднуються історико-культурні пласти, архетипні структури мислення та складна система художньої символіки. Міфопоема «Казка про Мару» вирізняється розвиненою образною структурою, багаторівневістю смислів та високим ступенем метафоризації, що створює передумови для її інтермедіальної трансформації у сценічному просторі. Наявність відкритої семантичної системи тексту забезпечує можливість його різних рівнів театрального прочитання, зокрема у форматі театру ляльок.

Слід відзначити, що сучасний український театр ляльок перебуває у

стані активного оновлення, що проявляється у переосмисленні традиційних репертуарних підходів, розширенні адресності вистав та залученні складних поетичних і філософських текстів до сценічної практики. У цьому процесі змінюється і сама природа лялькової сцени, яка дедалі більше функціонує як універсальна система візуально-пластичної інтерпретації, здатна працювати з абстрактними та метафоричними структурами.

У такому контексті звернення до міфопоєми Ліни Костенко є обґрунтованим як з точки зору художньої доцільності, так і з позицій сучасної театральної практики. Текст «Казки про Мару» містить образи, що природно тяжіють до сценічної візуалізації, а їхня умовна природа дозволяє трансформувати їх у систему лялькових, маскових, об'єктних та тіньових форм виразності.

У першому розділі наукового обґрунтування творчого мистецького проєкту здійснено комплексний аналіз теоретичних засад дослідження, пов'язаних із проблемою сценічної інтерпретації міфопоетичного тексту. Увага зосереджена на специфіці взаємодії літературного першоджерела та сценічного образу в умовах театру ляльок, де вербальний текст набуває додаткового візуально-пластичного виміру.

У роботі послідовно обґрунтовується положення про те, що «Казка про Мару» функціонує як відкрита художня система, в якій поетичні образи не обмежуються суто вербальним рівнем, а містять потенціал до сценічної матеріалізації. Це створює можливості для їх трансформації у різні форми лялькової виразності, включаючи

ляльку як автономний сценічний об'єкт, маску як носій узагальненого образу, об'єкт як елемент сценічної дії та засоби театру тіней як спосіб візуалізації метафоричних станів.

Методологічна основа дослідження характеризується поєднанням текстологічного, семіотичного, інтерпретологічного та історико-системного підходів, що забезпечує багаторівневий аналіз художнього матеріалу. Така комбінація методів дозволяє розглядати міфопоему не лише як літературний текст, а як потенційний сценічний матеріал, здатний до моделювання в умовах сучасного театру ляльок.

У межах першого розділу також простежується поступовий перехід від теоретичного аналізу до формування режисерської концепції, що базується на принципі трансформації поетичного слова у сценічний образ. Такий підхід відповідає сучасним тенденціям розвитку сценічного мистецтва, в межах якого режисерське мислення дедалі більше орієнтується на інтермедіальні форми художнього висловлювання.

У другому розділі наукового обґрунтування здійснено аналіз сучасного стану українського театру ляльок у контексті сценічної інтерпретації поетичних текстів. Простежується тенденція до активного включення поезії у структуру театральних постановок, де вона виконує не лише літературну, але й композиційно-структурну функцію, впливаючи на організацію сценічного простору та ритміку вистави.

Особливу увагу приділено механізмам візуалізації поетичних образів, що реалізуються через засоби театру ляльок. Зокрема, йдеться про використання ляльки як носія метафоричного змісту, маски як узагальненого образного знаку, театру тіней як способу створення багатошарових візуальних структур, а також об'єктної дії як принципу сценічного мислення. Такий підхід дозволяє переводити абстрактні поетичні конструкції у матеріально відчутну сценічну форму.

У третьому розділі наукового обґрунтування проаналізовано практичну реалізацію творчого мистецького проекту — вистави «Казка про Мару», створеної на сцені Львівського академічного театру ляльок. Розглянуто ключові компоненти постановки: режисерську концепцію, сценографічне рішення, пластичну організацію сценічного простору та принципи роботи з акторським ансамблем.

Вистава розглядається як практичне втілення теоретичних положень дослідження, у межах якого поетичний текст Ліни Костенко трансформується у багаторівневу сценічну систему. Центральним принципом сценічної побудови виступає процес уречевлення метафори, у межах якого поетичні образи набувають матеріальної форми та функціонують як самостійні елементи сценічної дії.

Обґрунтованість положень творчого мистецького проекту визначається логічною послідовністю переходу від теоретичного аналізу до практичної сценічної реалізації. У роботі послідовно показано, що міфопоетична структура «Казки про Мару» є

органічною для театру ляльок, оскільки його художня природа дозволяє адекватно працювати з системами символічних і метафоричних смислів.

Узагальнено, представлений творчий мистецький проект демонструє цілісний підхід до проблеми сценічної інтерпретації поетичного тексту та формує модель його практичного втілення в умовах сучасного театру ляльок. Такий підхід має як практичне, так і методологічне значення, оскільки окреслює можливості подальших досліджень у сфері взаємодії поетичного тексту та сценічного мистецтва.

Відповідність публікацій та мистецьких апробацій темі творчого мистецького проекту. Наукові публікації та мистецькі апробації, представлені у межах творчого мистецького проекту «Використання засобів виразності театру ляльок у сценічних адаптаціях поетичних творів Ліни Костенко (на прикладі роботи “Казка про Мару”)), формують цілісну систему теоретико-практичного осмислення обраної проблематики та демонструють безпосередній взаємозв’язок між науковим аналізом і сценічною практикою.

Фахові наукові статті, опубліковані у виданнях «Вісник Львівського університету. Серія “Мистецтвознавство”» та «Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку», становлять теоретичне підґрунтя дослідження та безпосередньо розкривають ключові аспекти сценічної інтерпретації поетичних творів Ліни Костенко у театрі ляльок. У цих працях послідовно проаналізовано специфіку використання виражальних засобів театру ляльок у роботі з

поетичним текстом, механізми трансформації літературного матеріалу у сценічний образ, а також особливості режисерського мислення в умовах поетичного театру.

Окремо слід відзначити, що наукові розвідки безпосередньо корелюють із практичною частиною творчого проекту, оскільки містять аналіз конкретних вистав («Лабіринти мистецтва», «Казка про Мару») як прикладів реалізації теоретичних положень у сценічній практиці. Таким чином, публікації виконують не лише описову, а й методологічну функцію, формуючи концептуальну основу режисерського підходу до роботи з поетичним матеріалом.

Стаття, присвячена реалізації режисерського задуму від сценічної редакції міфопоєми до сценічних засобів виразності, поглиблює розуміння процесу сценічної адаптації літературного тексту, акцентуючи на взаємодії драматургічної структури, сценографічного рішення та акторської інтерпретації. Спільна публікація щодо освітньо-мистецького проекту «Гравітація» розширює контекст дослідження у напрямі сучасних методологій театральної освіти та лабораторних форм роботи в театрі ляльок.

Тези доповідей, представлені на міжнародних та всеукраїнських наукових конференціях, відображають різні аспекти досліджуваної проблематики, зокрема: особливості підготовки актора-лялькаря, специфіку роботи з поетичним текстом у сценічному просторі, а також трансформацію традиційних підходів до режисури в умовах сучасного театру. Вони свідчать про включеність дослідження у сучасний науковий дискурс сценічного мистецтва та його

відповідність актуальним театрознавчим тенденціям.

Мистецька складова апробації представлена системною участю вистав «Лабіринти мистецтва» та «Казка про Мару» у фестивальних, освітніх та дослідницьких проєктах різного рівня. Зокрема, постановки були представлені на Міжнародному фестивалі театрів ляльок «Інтерлялька», фестивалі «Золотий лев», XIII Міжнародному фестивалі українського театру «Схід–Захід», а також у межах освітньо-мистецьких проєктів «Гравітація 2024/7» та «Гравітація 2025». Така багаторівнева апробація забезпечує перевірку сценічних рішень у різних культурних і професійних середовищах, що є важливою складовою розвитку авторської режисерської методики.

Додатковим елементом апробації є участь у літературно-драматургічній резиденції «Місто ляльок», яка створює умови для лабораторного осмислення сценічного матеріалу та сприяє поглибленню дослідницької складової проєкту. Окреме значення має також критична рецепція вистав у фахових виданнях і медіа, що засвідчує їх включеність у сучасний театральний дискурс та підтверджує актуальність обраної теми.

Загалом наукові публікації, тези конференцій та мистецькі апробації утворюють єдину систему, в якій теоретичне осмислення та сценічна практика взаємно підсилюють одна одну, забезпечуючи цілісність і методологічну обґрунтованість творчого мистецького проєкту.

Дискусійні положення та зауваження

1. У деяких місцях наукового обґрунтування творчого мистецького проєкту бракує академічної точності: наявні експресивні вислови, подеколи спостерігається суб'єктивізм тверджень. Попри добре проведену роботу над поняттєво-термінологічним апаратом дослідження, відсутні чіткі визначення окремих ключових понять на кшталт «міфопоема», «вистава-притча», «художні тропи» тощо.

2. На нашу думку, варто було б доповнити інтертекстуальний аналіз методами інтермедіальних досліджень, адже творчий проєкт режисерки Яни Титаренко є показовим прикладом новаторської адаптації кодової системи поезії засобами художньої виразності театру ляльок.

Висловлені дискусійні питання підкреслюють актуальний і новаторський характер проєкту, не зменшують загальної науково-практичної цінності роботи. Загалом наукове обґрунтування творчого мистецького проєкту та перелік публікацій, дотичних до його теми, демонструють високий рівень фахової підготовки здобувачки, застосування міждисциплінарного підходу, глибину та самостійність авторських суджень.

Рівень виконання творчого мистецького проєкту. Проєкт демонструє глибоке розуміння специфіки театру ляльок як синтетичного мистецтва, у якому поетичний текст трансформується у складну систему візуально-пластичних, предметних і образних кодів. Сам факт звернення до геніальної поезії розсуває кордони можливостей театру ляльок, стимулює включення в репертуар українських театрів високої драматургії, яка розвиває творчий

склад, виховує глядача.

Особливу увагу в роботі приділено можливостям сценічного прочитання поетичного слова Ліни Костенко, що реалізується через ляльку, маску, тінь, об'єкт та інші засоби сценічної виразності театру ляльок, які формують багаторівневу образну структуру вистави.

Режисерська концепція вистави «Казка про Мару» вирізняється послідовністю художнього мислення та здатністю до узагальнення поетичного матеріалу в межах сценічної дії. Вистава постає як цілісний художній організм, у якому поєднуються міфопоетичні, символічні та пластичні елементи, що дозволяє розглядати її як вагомий внесок у сучасну практику українського театру ляльок.

Важливим складником проекту є його педагогічно-практичний вимір, пов'язаний із залученням студентів до процесу створення вистави. Це сприяє інтеграції навчального та професійного середовища та підтверджує ефективність авторської методики роботи з поетичним матеріалом у підготовці майбутніх акторів-лялькарів.

Отримані результати мають як практичне значення для режисерської та акторської діяльності в театрі ляльок, так і теоретичну цінність для подальших досліджень у галузі сценічного мистецтва, театрознавства та мистецької освіти.

Вважаємо, що творчий мистецький проект реалізовано на належному фаховому та науково-творчому рівні відповідно до

вимог підготовки у творчій аспірантурі. Проект спрямований на дослідження можливостей використання засобів виразності театру ляльок у сценічному втіленні поетичних творів Ліни Костенко та розширює сучасні підходи до їх театральної інтерпретації. Отримані результати мають як практичне значення для режисерської та акторської діяльності в театрі ляльок, так і теоретичну цінність для подальших досліджень у галузі сценічного мистецтва, театрознавства та мистецької освіти.

Таким чином, творчий мистецький проект і його наукове обґрунтування Титаренко Яни Олексіївни «Використання засобів виразності театру ляльок у сценічних адаптаціях поетичних творів Ліни Костенко (на прикладі роботи «Казка про Мару»)» може бути **рекомендований до захисту** за спеціальністю 026 - Сценічне мистецтво, галузі знань 02 - Культура і мистецтво, а його авторка заслуговує на присвоєння ступені доктора мистецтва.

доктор філософських наук,
професор, професор кафедри театрознавства
Київського національного університету
театру, кіно і телебачення
імені І. К. Карпенка-Карого

АНГЕЛОВА А.О.

Заслужений діяч мистецтв України,
професор, професор кафедри
майстерності актора та режисури театру анімації
Харківського національного університету
мистецтв ім. І. П. Котляревського.

ІНЮТОЧКІН О.О.

